

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 21 februari 2013 (*)

”Livförsäkring – Årlig skatt på försäkringstransaktioner – Direktiv 2002/83/EG – Artiklarna 1.1 g och 50 – Begreppet ’medlemsstat för åtagandet’ – Ett försäkringsföretag med säte i Nederländerna – En försäkringstagare som har ingått ett försäkringsavtal i Nederländerna och som efter ingåendet av avtalet stadigvarande har bosatt sig i Belgien – Frihet att tillhandahålla tjänster”

I mål C-243/11,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Belgien) genom beslut av den 6 maj 2011, som inkom till domstolen den 20 maj 2011, i målet

RVS Levensverzekering NV

mot

Belgische Staat,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano samt domarna A. Borg Barthet, M. Ilešič, E. Levits (referent) och J.-J. Kasel,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 14 juni 2012,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- RVS Levensverzekering NV, genom S. Lodewijckx och A. Claes, advocaten,
- Belgiens regering, genom M. Jacobs och J.C. Halleux, båda i egenskap av ombud,
- Estlands regering, genom M. Linntam, i egenskap av ombud,
- Österrikes regering, genom C. Pesendorfer, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom N. Yerrell, K.-P. Wojcik och F. Wilman, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 6 september 2012 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 1.1 g och 50 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG av den 5 november 2002 om livförsäkring (EGT L 345, s. 1) och av artiklarna 49 FEUF och 56 FEUF.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan RVS Levensverzekeringen NV (nedan kallat RVS) och Belgische Staat (belgiska staten) avseende erläggande av den årliga skatten på livförsäkringar.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätten

3 Direktiv 2002/83 upphörde att gälla den 1 november 2012 och har ersatts av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/138/EG av den 25 november 2009 om upptagande och utövande av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet (Solvens II) (EUT L 335, s. 1). I målet vid den nationella domstolen är emellertid direktiv 2002/83 tillämpligt.

4 Skäl 3 i direktiv 2002/83 har följande lydelse:

”Det är nödvändigt att den inre marknaden för direkt livförsäkring fullbordas med hänsyn till såväl etableringsfriheten som friheten att tillhandahålla tjänster i medlemsstaterna så att det blir enklare för försäkringsföretag med huvudkontor i gemenskapen att fullgöra åtaganden inom gemenskapen och därigenom ge försäkringstagarna tillgång till inte endast försäkringsgivare etablerade i det egna landet, utan också till försäkringsgivare som har sitt huvudkontor inom gemenskapen och är etablerade i andra medlemsstater.”

5 I skäl 13 i direktivet föreskrivs följande:

”Av praktiska skäl bör tillhandahållandet av tjänster definieras med hänsyn tagen till såväl försäkringsgivarens etableringsställe som platsen för åtagandet. Därför bör även åtagandet definieras. ...”

6 I skäl 55 i direktiv 2002/83 anges följande:

”I vissa medlemsstater är försäkringstransaktioner inte föremål för någon form av indirekt beskattning medan flertalet medlemsstater tillämpar särskilda skatter och andra former av avgifter. Dessa skatter och avgifter varierar avsevärt beträffande struktur och omfattning mellan de medlemsstater där de förekommer. Det är önskvärt att förhindra att de skillnader som finns leder till snedvridning av konkurrensen i fråga om försäkringstjänster medlemsstaterna emellan. I avvaktan på ytterligare harmonisering bör detta problem kunna avhjälpas genom tillämpning av skattesystemen och de övriga avgiftsformerna i de olika medlemsstater där åtaganden görs, och det är medlemsstaternas uppgift att vidta åtgärder så att sådana skatter och avgifter betalas.”

7 Artikel 1.1 i direktivet har följande lydelse:

”I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

...

d) *åtagande*: ett åtagande i någon av de försäkringsformer eller verksamhetsformer som avses i artikel 2.

...

g) *medlemsstat för åtagandet*: den medlemsstat där försäkringstagaren är stadigvarande bosatt eller, om försäkringstagaren är en juridisk person, den medlemsstat där försäkringstagarens etableringsställe, för vilket avtalet gäller, är beläget.

h) *den medlemsstat där tjänsterna utförs*: den medlemsstat där ett åtagande görs, om åtagandet täcks av ett försäkringsföretag eller en filial i en annan medlemsstat.

..."

8 Artikel 32 i direktivet har följande lydelse:

"1. På sådana avtal som rör verksamheter som avses i detta direktiv, skall lagen i medlemsstaten för åtagandet tillämpas. Där denna lag så medger, har dock parterna frihet att välja ett annat lands lag.

2. När försäkringstagaren är en fysisk person som är stadigvarande bosatt i en annan medlemsstat än den där han är medborgare, får parterna välja lagen i den medlemsstat där han är medborgare.

..."

9 I artikel 36, med rubriken "Information till försäkringstagare", i direktiv 2002/83 föreskrivs följande:

"1. Innan ett försäkringsavtal ingås skall minst den information som förtecknats i punkt A i bilaga III lämnas till försäkringstagaren.

2. Försäkringstagaren skall under hela avtalstiden hållas informerad om ändringar ifråga om information förtecknad i punkt B i bilaga III.

..."

10 Artikel 41, med rubriken "Frihet att tillhandahålla tjänster: Förhandsanmälan till hemlandet", i nämnda direktiv har följande lydelse:

"Ett försäkringsföretag som första gången önskar utnyttja rätten att, inom ramen för friheten att tillhandahålla tjänster, driva verksamhet i en eller flera medlemsstater skall dessförinnan anmäla detta till de behöriga myndigheterna i hemlandet och därvid ange vilka slag av åtaganden det avser att försäkra."

11 Under avdelning IV, med rubriken "Bestämmelser om etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster", i direktiv 2002/83 återfinns artikel 50 med rubriken "Skatter på premier". I artikel 50 föreskrivs följande:

"1. Utan att det påverkar tillämpningen av senare harmonisering skall, beträffande alla försäkringsavtal, uttag av indirekta skatter och skatteliknande avgifter på försäkringspremier kunna ske endast i den medlemsstat där ett åtagande gjorts, ...

2. Den lag som enligt artikel 32 är tillämplig på avtalet skall inte inverka på den tillämpliga

ordningen för skatter och avgifter.

3. I avvaktan på kommande harmonisering skall varje medlemsstat, med avseende på de försäkringsföretag som gör åtaganden inom dess territorium, tillämpa egna nationella bestämmelser såvitt gäller åtgärder för att säkerställa uppbörd av sådana indirekta skatter och skatteliknande avgifter som skall betalas i enlighet med punkt 1.”

Belgisk rätt

12 I artikel 173 i lagen om olika avgifter och skatter (Wetboek diverse rechten en taksen) (nedan kallad WDRT) föreskrivs följande:

”En årlig skatt ska erläggas på försäkringstransaktioner när risken är belägen i Belgien.

Risken i försäkringstransaktionen anses vara belägen i Belgien när försäkringstagaren är stadigvarande bosatt där eller, om försäkringstagaren är en juridisk person, försäkringstagarens etableringsställe, för vilket avtalet gäller, är beläget i Belgien.

...

Med etableringsställe i den mening som avses i andra stycket avses den juridiska personens huvudkontor och denna juridiska persons alla andra stadigvarande etableringsställen, oberoende av dess form.”

13 I artikel 175/3 WDRT anges följande:

”Skatten är nedsatt till 1,10 procent för livförsäkringstransaktioner, även om de är kopplade till en investeringsfond, och för inrättandet av livränta eller tillfällig ränta när det sker av fysiska personer.

Begreppet livförsäkring omfattar personförsäkringar för utbetalning av ett fast belopp, varvid uppkomsten av den försäkrade händelsen enbart är beroende av människors levnadsålder.”

14 I artikel 176/1 WDRT föreskrivs att den skatt som ska tas ut beräknas på det sammanlagda beloppet av premier och inbetalningar, ökat med avgifter som ska betalas eller bäras antingen av försäkringstagarna eller av förmånstagarna och deras arbetsgivare under beskattningsåret.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 RVS är ett nederländskt försäkringsföretag som inte har sitt huvudkontor och inte heller någon agentur eller filial eller något ombud eller driftställe i Belgien. RVS har ingått livförsäkringsavtal med ett visst antal personer, vilka när avtalen ingicks var bosatta i Nederländerna men sedan utvandrade till Belgien.

16 Det är fråga om en tvist mellan RVS och de belgiska skattemyndigheterna. Tvisten avser huruvida den årliga skatten på 1,10 procent på försäkringstransaktioner som utförs av fysiska personer, som införts med verkan från och med den 1 januari 2006, även ska omfatta livförsäkringsavtal som ingåtts med en försäkringsgivare som är etablerad i Nederländerna men som inte har något etableringsställe i Belgien, i ett sådant fall där försäkringstagaren när avtalet ingicks var bosatt i Nederländerna, men sedan utvandrade till Belgien.

17 Efter samråd med belgiska staten ingav RVS den 29 januari 2009 ”med samtliga förbehåll” en deklaration avseende den årliga skatten på försäkringstransaktioner för beskattningsåren 2006 och 2007. I deklarationen angav RVS för år 2006 ett belopp på 801 178 euro och för år 2007 ett belopp på 702 636 euro. Den belgiska skattemyndigheten påförde RVS skatt på 8 813 euro för år

2006 respektive 7 729 euro för år 2007, vilken RVS erlade den 4 februari 2009, fortfarande med samtliga förbehåll.

18 RVS ansåg inte att det var skyldigt att erlægga nämnda skatt och ingav därför den 16 juni 2009 ansökningar till skattemyndigheten om återbetalning av skatten. Denna myndighet avlog ansökningarna genom beslut av den 1 september 2009.

19 Den 30 april 2010 överklagade RVS detta beslut av den 1 september 2009 till den hänskjutande domstolen.

20 I det nationella målet företräder parterna olika uppfattning om hur artiklarna 1.1 g och 50 i direktiv 2002/83 ska tolkas. Deras uppfattning skiljer sig framför allt åt beträffande huruvida frågan var försäkringstagaren ska anses vara stadigvarande bosatt ska avgöras vid den tidpunkt när åtagandet görs eller vid tidpunkten för betalningen av försäkringspremien.

21 Mot denna bakgrund beslutade Rechtbank van eerste aanleg te Brussel att förklara målet vilande och hänskjuta följande tolkningsfrågor till domstolen för förhandsavgörande:

”1) Utgör artikel 50 i [direktiv 2002/83] hinder för nationella bestämmelser såsom de som återfinns i artiklarna 173 och 175/3 i WDRT, enligt vilka en årlig skatt ska erläggas på försäkringstransaktioner (och särskilt livförsäkringstransaktioner) när risken är belägen i Belgien, bland annat när försäkringstagaren är stadigvarande bosatt i Belgien eller, om försäkringstagaren är en juridisk person, när den juridiska person för vilken försäkringsavtalet gäller är etablerad i Belgien, utan att det beaktas var försäkringstagaren var bosatt vid tidpunkten för avtalets tecknande?

2) Utgör gemenskapsprinciperna om undanröjandet mellan medlemsstaterna av alla hinder mot fri rörlighet för personer och tjänster enligt artiklarna 49 FEUF och 56 FEUF hinder mot sådana bestämmelser som återfinns i artiklarna 173 och 175/3 i WDRT, enligt vilka en årlig skatt ska erläggas på försäkringstransaktioner (och särskilt livförsäkringstransaktioner) när risken är belägen i Belgien, bland annat när försäkringstagaren är stadigvarande bosatt i Belgien eller, om försäkringstagaren är en juridisk person, när den juridiska person för vilken försäkringsavtalet gäller är etablerad i Belgien, utan att det beaktas var försäkringstagaren var bosatt vid tidpunkten för avtalets tecknande?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

22 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 50 i direktiv 2002/83 ska tolkas så, att den utgör hinder för att en medlemsstat tar ut indirekt skatt på livförsäkringspremier som erläggs av fysiska försäkringstagare som är stadigvarande bosatta i den medlemsstaten, när de berörda försäkringsavtalen tecknades i en annan medlemsstat i vilken nämnda försäkringstagare vid tiden för tecknandet av avtalen var stadigvarande bosatta.

23 Vid tolkningen av en unionsbestämmelse ska enligt fast rättspraxis inte bara dess lydelse beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som den ingår i (se, bland annat, dom av den 17 november 1983 i mål 292/82, Merck, REG 1983, s. 3781, punkt 12, av den 14 juni 2001 i mål C-191/99, Kvaerner, REG 2001, s. I-4447, punkt 30, av den 1 mars 2007 i mål C-34/05, Schouten, REG 2007, s. I-1687, punkt 25, och av den 19 juli 2012 i mål C-112/11, ebookers.com Deutschland, punkt 12).

24 Såsom följer av skäl 3 i direktiv 2002/83 är det nödvändigt att den inre marknaden för direkt

livförsäkring fullbordas med hänsyn till såväl etableringsfriheten som friheten att tillhandahålla tjänster i medlemsstaterna så att det blir enklare för försäkringsföretag med huvudkontor i unionen att fullgöra åtaganden inom unionen och därigenom ge försäkringstagarna tillgång till inte endast försäkringsgivare etablerade i det egna landet, utan också till försäkringsgivare som har sitt huvudkontor inom unionen och är etablerade i andra medlemsstater.

25 Indirekt beskattning på livförsäkringstransaktioner har ännu inte harmoniserats på unionsnivå, såsom konstaterats i skäl 55 i direktiv 2002/83. I vissa medlemsstater är försäkringstransaktioner därför inte föremål för någon form av indirekt beskattning samtidigt som flertalet medlemsstater tillämpar särskilda skatter och andra former av avgifter. Dessa skatter och avgifter varierar avsevärt beträffande struktur och omfattning mellan de medlemsstater där de förekommer.

26 Av skäl 55 följer vidare att unionslagstiftaren, genom att anta direktiv 2002/83, strävade efter att förhindra att de skillnader som finns leder till snedvridning av konkurrensen i fråga om försäkringstjänster medlemsstaterna emellan. Unionslagstiftaren menar att detta problem i avvaktan på ytterligare harmonisering bör kunna avhjälpas genom tillämpning av skattesystemen och de övriga avgiftsformerna i de olika medlemsstater där åtaganden görs.

27 Följaktligen föreskrivs i artikel 50.1, som återfinns under avdelning IV med bestämmelser om etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster, att utan att det påverkar tillämpningen av senare harmonisering ska, beträffande alla försäkringsavtal, uttag av indirekta skatter och skattelikhande avgifter på försäkringspremier kunna ske endast i den medlemsstat där ett åtagande gjorts. I artikel 1.1 g definieras medlemsstaten för åtagandet som den medlemsstat där försäkringstagaren är stadigvarande bosatt, när det rör sig om en fysisk person.

28 I detta avseende har såväl RVS som den estniska regeringen gjort gällande att artikel 50.1 i direktiv 2002/83, jämförd med artikel 1.1 g i samma direktiv, ska tolkas så, att medlemsstaten för åtagandet är den medlemsstat där försäkringstagaren är stadigvarande bosatt vid tidpunkten för ingåendet av livförsäkringsavtalet och att medlemsstaten för åtagandet förblir densamma även efter det att nämnda försäkringstagare flyttat till en annan medlemsstat och därvid behållit sitt försäkringsavtal. De förespråkar härigenom en tolkning av begreppet "medlemsstat för åtagandet" som de benämner "statisk".

29 Den belgiska och österrikiska regeringen samt kommissionen anser däremot att frågan om vilken medlemsstat som utgör medlemsstat för åtagandet ska avgöras vid tidpunkten för betalningen av den försäkringspremie som ska beskattas. Dessa regeringar samt kommissionen förespråkar en tolkning av nämnda begrepp som de benämner "dynamisk".

30 Domstolen framhåller inledningsvis att det i artikel 1.1 g i direktiv 2002/83, som innehåller definitionen av "medlemsstat för åtagandet" i den mening som avses i det direktivet, inte anges vid vilken tidpunkt försäkringstagarens stadigvarande bosättning ska fastställas. Av samma artikel framgår inte heller huruvida definitionen av "medlemsstat för åtagandet" kan påverkas av faktiska förändringar av försäkringstagarens stadigvarande bosättning under livförsäkringsavtalets giltighetstid.

31 Inte heller i artikel 50.1 i direktiv 2002/83 anges att det är försäkringstagarens stadigvarande bosättning vid tidpunkten för ingåendet av livförsäkringsavtalet som ska beaktas. Det fastställs inte heller någon annan tidpunkt som är avgörande för fastställelsen av vilken medlemsstat som har rätt att ta ut indirekta skatter och skattelikhande avgifter under avtalets hela giltighetstid, även om försäkringstagarens stadigvarande bosättning eventuellt ändras under livförsäkringsavtalets giltighetstid.

32 Av ordalydelsen i artikel 50.1 i direktiv 2002/83, jämförd med artikel 1.1 g i samma direktiv, följer endast att det är försäkringstagarens stadigvarande bosättning som är avgörande för fastställelsen av vilken medlemsstat som har rätt att ta ut indirekta skatter och skatteliknande avgifter på försäkringspremierna.

33 Domstolen delar kommissionens uppfattning att försäkringstagarens stadigvarande bosättning är ett kriterium som kan förändras, i synnerhet under giltighetstiden för ett avtal som gäller under lång tid, såsom ett livförsäkringsavtal.

34 Valet av ett sådant kriterium och avsaknaden av en hänvisning till försäkringstagarens stadigvarande bosättning vid tidpunkten för ingåendet av försäkringsavtalet eller vid någon annan relevant tidpunkt i ordalydelsen i artikel 50.1 i direktiv 2002/83 talar således för en så kallad dynamisk tolkning av nämnda bestämmelse.

35 Vad därefter beträffar systematiken i direktiv 2002/83, framhåller domstolen för det första att det följer av artikel 50.3 i det direktivet att den medlemsstat som har beskattningsrätten ska tillämpa egna nationella bestämmelser såvitt gäller åtgärder för att säkerställa uppbörd av de ifrågavarande indirekta skatterna och skatteliknande avgifterna. Denna bestämmelse gör det emellertid inte möjligt att slå fast hur det fastställs att denna medlemsstat har beskattningsrätt.

36 I vissa språkversioner av nämnda bestämmelse, såsom den franska och den nederländska språkversionen, används uttryckssättet "försäkringsföretag som gör åtaganden inom dess territorium" för att ange de företag med avseende på vilka den medlemsstat som har beskattningsrätten vidtar nämnda åtgärder. Till skillnad från vad RVS har gjort gällande innebär inte detta uttryckssätt att det är möjligt att slå fast att beskattningsrätten fastställs vid den tidpunkt då försäkringsavtalet ingås.

37 Bortsett från den omständigheten att det uttryckssätt som använts i nämnda språkversioner kan tolkas på olika sätt, eftersom såväl ingåendet av försäkringsavtalet som platsen för åtagandet kan avses, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 40 i sitt förslag till avgörande, talar andra språkversioner, såsom den engelska språkversionen, mot RVS synsätt. I sistnämnda språkversion, i vilken det talas om företag som täcker åtaganden som är belägna i en viss medlemsstat, finns det ingen hänvisning till ingåendet eller tecknandet av försäkringsavtalet.

38 Domstolen konstaterar för det andra, beträffande artikel 32.1 i direktiv 2002/83, som åberopats av RVS och den estniska regeringen och i vilken det föreskrivs att lagen i medlemsstaten för åtagandet ska tillämpas på sådana avtal som rör verksamheter som avses i direktivet, att även om det är möjligt att tolka denna bestämmelse på så sätt att tillämplig rätt inte ändras när försäkringstagaren stadigvarande bosätter sig på annan ort, innebär inte detta att artikel 50.1 i direktivet ska tolkas på samma sätt.

39 Såsom har påpekats i punkt 30 i förevarande dom, framgår det av definitionen av "medlemsstat för åtagandet", i den mening som avses i artikel 1.1 g i direktiv 2002/83, inte vid vilken tidpunkt försäkringstagarens stadigvarande bosättning ska fastställas. Om den relevanta tidpunkten sålunda inte utgör del av definitionen av begreppet "medlemsstat för åtagande" kan det, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 43 i sitt förslag till avgörande, tolkas på olika sätt beroende på i vilken bestämmelse detta begrepp används.

40 Vidare föreskrivs i artikel 50.2 i direktiv 2002/83 att den lag som enligt artikel 32 i det direktivet är tillämplig på avtalet inte ska inverka på den tillämpliga ordningen för skatter och avgifter. Detta visar, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 45 i sitt förslag till avgörande, att den tillämpliga lagen och den tillämpliga ordningen för skatter och avgifter är oberoende av

varandra.

41 För det tredje har den estniska regeringen gjort gällande att artikel 41 i direktiv 2002/83 – i vilken det föreskrivs att ett försäkringsföretag som första gången önskar utnyttja rätten att, inom ramen för friheten att tillhandahålla tjänster, driva verksamhet i en eller flera medlemsstater dessförinnan ska anmäla detta till de behöriga myndigheterna i hemlandet och därvid ange vilka slag av åtaganden det avser att försäkra – utgör hinder för en så kallad dynamisk tolkning av uttrycket ”medlemsstat för åtagandet”. Om tidpunkten för betalningen av försäkringspremien anses vara avgörande för fastställelsen av var försäkringstagaren ska anses vara stadigvarande bosatt, skulle det nämligen kunna uppstå en situation där försäkringsföretaget, utan att vara medvetet om det och utan att ha anmält det till de behöriga myndigheterna, bedriver sin verksamhet i en annan medlemsstat än i hemlandet inom ramen för friheten att tillhandahålla tjänster.

42 Domstolen framhåller härvid att i ett sådant fall som i det nationella målet kan den omständigheten att försäkringstagarens stadigvarande bosättning flyttas till en annan medlemsstat än den medlemsstat där det försäkringsföretag med vilket försäkringstagaren ingått ett livförsäkringsavtal är etablerat, innebära att fallet kommer att omfattas av bestämmelserna om frihet att tillhandahålla tjänster, oberoende av vilken ordning för skatter och avgifter som är tillämplig på avtalet i fråga. För att bestämmelserna i EUF-fördraget avseende frihet att tillhandahålla tjänster ska kunna åberopas med framgång, räcker det nämligen att de har tillhandahållits en medborgare i en medlemsstat inom en annan medlemsstats territorium (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 oktober 1999 i mål C-55/98, Vestergaard, REG 1999, s. I-7641, punkt 18).

43 I direktiv 2002/83 föreskrivs även i artikel 1.1 h att den medlemsstat där tjänsterna utförs ska anses utgöras av den medlemsstat där ett åtagande görs, om åtagandet täcks av ett försäkringsföretag eller en filial i en annan medlemsstat. Av skäl 13 i samma direktiv framgår att tillhandahållandet av tjänster av praktiska skäl bör definieras med hänsyn tagen till såväl försäkringsgivarens etableringsställe som platsen för åtagandet.

44 Svaret på frågan i vilken mån de skyldigheter som följer av artikel 41 i direktiv 2002/83 ska iakttas av ett försäkringsföretag som är bundet av ett avtal med en försäkringstagare, vars stadigvarande bosättning är belägen i en annan medlemsstat än den medlemsstat där nämnda företag är etablerat, till följd av att försäkringstagaren flyttat sin stadigvarande bosättning under avtalets giltighetstid, framgår av en tolkning av nämnda artikel 41, jämförd med samtliga bestämmelser som angetts i föregående punkt. Däremot har det inte någon inverkan på fastställelsen av vilken medlemsstat som har beskattningsrätt, i den mening som avses i artikel 50.1 i direktiv 2002/83.

45 För det fjärde ska försäkringstagaren, enligt punkt A i bilaga III till direktiv 2002/83, vilken det hänvisas till i artikel 36.1 i samma direktiv, innan ett försäkringsavtal ingås ges information om de skatteregler som gäller för aktuell försäkringstyp. Försäkringstagaren måste emellertid inte hållas informerad om skattereglerna under försäkringsavtalets löptid, vilket följer av punkt B i bilaga III till direktiv 2002/83, vilken det hänvisas till i artikel 36.2 i samma direktiv. Domstolen konstaterar att detta inte innebär att en så kallad dynamisk tolkning av artikel 50.1 i nämnda direktiv inte är möjlig.

46 Det står nämligen klart att det står varje medlemsstat fritt att, i avsaknad av harmonisering på unionsnivå, när som helst införa eller avskaffa indirekt beskattning på försäkringstransaktioner eller ändra dess omfattning eller underlag. I artikel 36.2 i direktiv 2002/83 och i punkt B i bilaga III till samma direktiv föreskrivs inte heller att försäkringstagaren ska hållas informerad för det fall att det sker en sådan ändring av skattereglerna i samma medlemsstat. Även vid en så kallad statisk tolkning av artikel 50.1 i nämnda direktiv kan försäkringstagaren komma att ställas inför en situation där det sker en genomgripande förändring av de skatteregler som ursprungligen var

tillämpliga på försäkringsavtalet, utan att försäkringsföretaget är skyldigt att meddela försäkringstagaren om ändringarna.

47 Domstolen konstaterar följaktligen att ordalydelsen i artikel 50.1 i direktiv 2002/83 samt tolkningen av bestämmelsen mot bakgrund av andra bestämmelser i samma direktiv innebär att såväl den ena som den andra tolkningen av bestämmelsen är möjlig. Bestämmelsens räckvidd ska således bedömas huvudsakligen med beaktande av dels de mål som eftersträvas med bestämmelsen, dels direktiv 2002/83 som helhet.

48 I artikel 50.1 i direktiv 2002/83 föreskrivs att beträffande alla försäkringsavtal, ska uttag av indirekta skatter och skatteliknande avgifter på försäkringspremier endast kunna ske i den medlemsstat där ett åtagande gjorts. Syftet med denna artikel är att endast tilldela *en* medlemsstat beskattningsrätten på livförsäkringspremier, för att förhindra dubbelbeskattning av sådana premier.

49 Det följer visserligen av domstolens praxis att en sådan fördelning av beskattningsrätten, såvitt möjligt, ska vara grundad på ett materiellt och objektivt kriterium (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Kvaerner, punkt 52). Det finns emellertid inte något som tyder på att en fördelning av beskattningsrätten i enlighet med detta kriterium skulle förbli oförändrad under hela avtalstiden.

50 Det kriterium som valts i direktiv 2002/83 förutsätter att en medlemsstats rätt att ta ut indirekta skatter och skatteliknande avgifter på försäkringspremier är beroende av att försäkringstagaren har anknytning till denna medlemsstats territorium, genom att försäkringstagaren är stadigvarande bosatt i den medlemsstaten.

51 En så kallad statisk tolkning av artikel 50.1 i direktiv 2002/83 innebär att en anknytning som fanns när försäkringsavtalet ingicks väger tyngre än en anknytning som finns vid tidpunkten för betalningen av försäkringspremien.

52 Såsom såväl RVS som den belgiska regeringen har påpekat, är det vad beträffar indirekt skatt på försäkringspremier emellertid inte ingåendet av försäkringsavtalet utan betalningen av försäkringspremier som ger rätt att ta ut skatt.

53 Härav följer att den medlemsstat som har rätt att beskatta försäkringspremierna borde vara den medlemsstat till vars territorium försäkringstagaren har anknytning vid tidpunkten för betalningen av försäkringspremierna, i form av stadigvarande bosättning, och att artikel 50.1 i direktiv 2002/83 ska ges en så kallad dynamisk tolkning.

54 Denna slutsats påverkas inte av behovet av att vid varje premiebetalning fastställa försäkringstagarens stadigvarande bosättning.

55 Även en motsatt tolkning – där försäkringstagarens stadigvarande bosättning endast fastställs en gång, vid ingåendet av försäkringsavtalet – skulle nämligen innebära att det efter varje tillfälle då försäkringstagaren flyttat sin stadigvarande bosättning till en annan medlemsstat, vid tidpunkten för betalningen av försäkringspremien, vore nödvändigt att fastställa var försäkringstagarens stadigvarande bosättning var belägen när försäkringsavtalet ingicks.

56 När det är fråga om avtal som gäller under lång tid, såsom ofta är fallet med livförsäkringsavtal, kan det vara svårare att lägga fram bevis för försäkringstagarens stadigvarande bosättning vid tidpunkten för ingåendet av försäkringsavtalet än att lägga fram bevis avseende försäkringstagarens nuvarande situation.

57 Domstolen ska även pröva artikel 50.1 i direktiv 2002/83 mot bakgrund av dess syfte att

förhindra att skillnaderna mellan skattesystemen i de olika medlemsstaterna leder till snedvridning av konkurrensen i fråga om försäkringstjänster medlemsstaterna emellan.

58 Genom att rätten att beskatta försäkringspremier knyts till försäkringstagarens stadigvarande bosättning, syftar direktiv 2002/83 till att säkerställa att det utbud av livförsäkringsavtal som en försäkringstagare har tillgång till omfattas av samma skattesystem, oberoende av i vilken medlemsstat försäkringsföretaget är etablerat och följaktligen att valet av den som tillhandahåller livförsäkringstjänster inte påverkas av hur försäkringspremierna beskattas. Således varken gynnas eller missgynnas försäkringsföretagen av att skattereglerna är mer eller mindre fördelaktiga i deras ursprungsmedlemsstat och kan konkurrera på samma villkor som försäkringsföretag som är etablerade i den medlemsstat där försäkringstagaren har sin stadigvarande bosättning.

59 Det är emellertid endast en så kallad dynamisk tolkning av artikel 50.1 i direktiv 2002/83 som gör det möjligt att säkerställa konkurrens på lika villkor och att förhindra snedvridning av konkurrensen genom att se till att samma skattesystem är tillämpligt på ett löpande avtal och ett eventuellt nytt avtal.

60 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 67 och 70 i sitt förslag till avgörande, finns det, även om den är mera begränsad än konkurrensen mellan nya försäkringsavtal, konkurrens mellan löpande avtal och avtal som potentiellt sett kan ingås med en annan tjänsteleverantör, genom att försäkringstagaren byter försäkringsföretag. Försäkringstagaren kan avhållas från att byta försäkringsföretag, om denne har möjlighet att, efter att stadigvarande ha bosatt sig i en annan medlemsstat, fortsätta att omfattas av skattesystemet i den medlemsstat där försäkringstagaren var stadigvarande bosatt vid ingåendet av försäkringsavtalet, vilket system är mer fördelaktigt än skattesystemet i den medlemsstat där den nya stadigvarande bosättningen är belägen. Vid en så kallad dynamisk tolkning av artikel 50.1 i direktiv 2002/83 avhålls inte försäkringstagaren från att byta försäkringsföretag av skatteskäl.

61 Härav följer att det är möjligt att beakta försäkringstagarens flyttning av sin stadigvarande bosättning mot bakgrund av de mål som eftersträvas med artikel 50.1 i direktiv 2002/83.

62 Domstolen ska även pröva huruvida en sådan tolkning är förenlig med den allmänna målsättningen med direktiv 2002/83. Såsom det har erinrats om i punkt 24 i förevarande dom är målet med direktivet att den inre marknaden för direkt livförsäkring fullbordas med hänsyn till såväl etableringsfriheten som friheten att tillhandahålla tjänster i medlemsstaterna så att det blir enklare för försäkringsföretag med huvudkontor i unionen att fullgöra åtaganden inom unionen och därigenom ge försäkringstagarna tillgång till inte endast försäkringsgivare etablerade i det egna landet, utan också till försäkringsgivare som har sitt huvudkontor inom unionen och är etablerade i andra medlemsstater.

63 Frågan huruvida artikel 50.1 i direktiv 2002/83 ska ges en så kallad statisk eller dynamisk tolkning uppkommer när den medlemsstat där försäkringstagaren är stadigvarande bosatt vid ingåendet av försäkringsavtalet inte är densamma som den medlemsstat där försäkringstagaren är stadigvarande bosatt vid tidpunkten för betalningen av försäkringspremien och försäkringsföretaget är beläget eller tidigare var beläget i en annan medlemsstat än den medlemsstat där försäkringstagaren är stadigvarande bosatt. Denna bestämmelse ska därför tolkas mot bakgrund av friheten att tillhandahålla tjänster.

64 Det ska härvid medges att den omständigheten att det skattesystem som är tillämpligt på försäkringsavtalet ändras till följd av att försäkringstagaren stadigvarande bosätter sig i en annan medlemsstat än den som det försäkringsföretag är etablerat i som avtalet ingåtts med, medför en ytterligare belastning för försäkringsföretaget. Detta företag måste nämligen känna till och tillämpa

olika skatteregler, samtidigt som det kan ha valt att inte tillhandahålla försäkringstjänster i nämnda medlemsstat.

65 Domstolen erinrar emellertid om att, såsom har påpekats i punkt 46 i förevarande dom, varje medlemsstat, i avsaknad av harmonisering på unionsnivå, när som helst får införa eller avskaffa indirekt beskattning på försäkringstransaktioner eller ändra dess omfattning eller underlag. Även vid en så kallad statisk tolkning av artikel 50.1 i nämnda direktiv kan försäkringsföretagen komma att ställas inför en situation där nya skatteregler är tillämpliga på de försäkringspremier som företagen erhåller, utan att den medlemsstat som har rätt att beskatta försäkringspremierna har ändrats.

66 Vad beträffar RVS och den estniska regeringens argument avseende ökade kostnader och administrativa problem som en följd av behovet av att underrätta sig om i vilken medlemsstat försäkringstagaren är stadigvarande bosatt under hela avtalstiden samt om gällande skatteregler i den medlemsstaten, framhåller domstolen att det normalt sett regleras eller åtminstone kan regleras i avtal att försäkringstagaren ska informera försäkringsföretaget om byte av bostadsort. Vidare gäller skyldigheten att underrätta sig om gällande lagstiftning i lika stor utsträckning vid en så kallad statisk tolkning av artikel 50.1 i direktiv 2002/83, som vid en så kallad dynamisk tolkning av den artikeln. I de fall där försäkringstransaktionen genomförs inom ramen för friheten att tillhandahålla tjänster och såväl försäkringsföretaget som försäkringstagaren har lämnat den medlemsstat där tjänsten tillhandahölls, kan dessutom en så kallad statisk tolkning innebära att försäkringsföretaget är skyldigt att hålla sig underrättat om skattesystemet i en medlemsstat som varken företaget eller försäkringstagaren har någon anknytning till längre.

67 Den estniska regeringen har framhållit att det finns en risk för att försäkringsavtalet sägs upp i de fall där försäkringstagaren flyttar till en annan medlemsstat än den som denne var stadigvarande bosatt i när avtalet ingicks. Om det verkligen föreligger en sådan risk, följer den inte direkt av en så kallad dynamisk tolkning av artikel 50.1 i direktiv 2002/83, utan av en framtida, hypotetisk åtgärd från försäkringsföretagets sida, och den ska därför anses vara alltför osäker och indirekt för att påverka tolkningen av denna bestämmelse.

68 Domstolen drar således slutsatsen att en så kallad dynamisk tolkning av artikel 50.1 i direktiv 2002/83 bäst bidrar till att uppnå målet att förhindra dubbelbeskattning och snedvridning av konkurrensen, samtidigt som den är förenlig med direktivets allmänna målsättning att den inre marknaden för direkt livförsäkring fullbordas, bland annat med hänsyn till friheten att tillhandahålla tjänster.

69 Av det ovanstående följer att den första frågan ska besvaras på följande sätt. Artikel 50 i direktiv 2002/83 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för att en medlemsstat tar ut en indirekt skatt på livförsäkringspremier som erläggs av fysiska försäkringstagare som är stadigvarande bosatta i den medlemsstaten när de berörda försäkringsavtalen tecknades i en annan medlemsstat i vilken försäkringstagarna var stadigvarande bosatta vid tidpunkten för tecknandet av avtalen.

Den andra frågan

70 Med beaktande av svaret på den första frågan, saknas det anledning att besvara den andra frågan.

Rättegångskostnader

71 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om

rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 50 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG av den 5 november 2002 om livförsäkring ska tolkas så, att den inte utgör hinder för att en medlemsstat tar ut en indirekt skatt på livförsäkringspremier som erläggs av fysiska försäkringstagare som är stadigvarande bosatta i den medlemsstaten när de berörda försäkringsavtalen tecknades i en annan medlemsstat i vilken försäkringstagarna var stadigvarande bosatta vid tidpunkten för tecknandet av avtalen.

Underskrifter

* Rättegångsspråk: nederländska.